

שמן ששון מחבריך

ביאורים ופנינים יקרים בעניני
ל"ג בעומר

פתח דבר

בעזה"ת

לקראת יום ל"ג בעומר, הננו מתכבדים להגיש בפני קהל שוחרי התורה ולומדי קונטרס "שמן ששון מחבריך", ובו ביאורים נבחרים על גודל קדושת היום, מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

כמה טעמים לשמחת ל"ג בעומר מה היא עושה, ומהם: א. תלמידי רבי עקיבא ש"מתו מפסח ועד עצרת" (יבמות סב, ב), "פסקו מלמות" ביום ל"ג בעומר (מאירי שם בשם הגאונים. טושו"ע או"ח סתצ"ג ס"ב). ב. ל"ג בעומר הוא יום ההילולא דרשב"י, שציווה לשמוח ביום הסתלקותו (פע"ח שער ספירת העומר פ"ז. ובכ"מ).

ועל כן נחלק הקובץ לשני שערים:

"בשבתו עם חברים" – ובו יבואר גודל עבודתם של תלמידי רע"ק וטעם הנהגתם ש"לא נהגו כבוד זה בזה", ומעלת רשב"י מחבריו (בסוף שער זה הבאנו ביאור בכללות הסוגיא הנידונה בו).

"זבאה חולקת יומא דין" – ובו יבואר גודל מעלת יום ההילולא של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאיות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על אתר), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

יהא רעוא מן שמיא שבזכות העיסוק בתורתו של רשב"י נזכה לקיום המאמר (זהר ח"ג קכד, ב ברע"מ) "בהאי חיבורא דילך (ספר הזוהר) יפקון מן גלותא ברחמים", תיכף ומיד ממש.

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו,
הוא ימליץ טוב בעדנו, אדוננו בר יוחאי

בברכת התורה,
מכון אור החסידות

ימים הסמוכים ל"ג בעומר, ה'תשע"ה

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב חיים דוד (ברי"ג) וילהלם, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום
חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

The Print House: נדפס באדיבות:
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

ה. בשבתו עם חברים

עבודתם של תלמידי רע"ק ש"לא נהגו כבוד זה בזה" ופסקו מלמות ב"ג בעומר

שמחת ל"ג בעומר - מהצלתו של רשב"י או מהסתלקותו? / הקשר בין "יום שמחתו דרשב"י" לזה ש"פסקו מלמות" / איזו מעלה יכולה להיות ב"לא נהגו כבוד זה בזה"? / הכיזד לא נהגו תלמידי רע"ק כבוד זה בזה? / האמנם היו "תלמידי רע"ק"? / ל"ג בעומר פועל שלא תהי' "מיתה" בעבודת חודש אייר / איך יעשה אדם שתורתו תהי' "סם חיים" ויהי' שמו לכבוד ולתפארת? / נהגו - רגילות, מנהג ומנהיג / ההוראה מתלמידי רע"ק - להשתוקק לעלות למעלה

טו. כיצד לא נהגו תלמידי רע"ק כבוד זה בזה

יקשה כיצד יתכן שכ"ד אלף תלמידי רע"ק מתו בפרק א' רק מצד זה שלא נהגו כבוד זב"ז / יקשה עוד, כיצד לא נהגו כבוד זב"ז בהיותם תלמידי רע"ק / יבאר דבא דוקא מצד תוקף אהבתם זל"ז; יקשה ע"פ משנת"ל אמאי נענשו / יבאר ע"פ הירושלמי דעונשם בא בפרק א' משום הצטרפות עין-הרע; יוסיף בהפלאת מעלת אהבת ישראל דרשב"י

כא. זכאה חולקי יומא דין

כוחו של רשב"י
ב' קצוות ביום ל"ג בעומר

בשבתו עם חברים

עבודתם של תלמידי רע"ק ש"לא נהגו כבוד זה בזה"
ופסקו מלמות בל"ג בעומר

שמחת ל"ג בעומר – מהצלתו של רשב"י או מהסתלקותו?

בנוגע לשמחת ל"ג בעומר, מובאים כמה טעמים. ומהם:

א. תלמידי רבי עקיבא ש"מתו מפסח ועד עצרת" (יבמות סב, ב) "פסקו מלמות" ביום ל"ג בעומר (מאירי שם בשם הגאונים. טוש"ע אר"ח סתצ"ג ס"ב). ב. ל"ג בעומר הוא יום ההילולא דרשב"י, שציווה לשמוח ביום הסתלקותו (פע"ח שער ספירת העומר פ"ז. ובכ"מ).

ולכאור' שני טעמים אלו סותרים זה לזה, שהרי רשב"י הי' אחד מחמשה התלמידים שנתרו מיתר התלמידים שמתו, וש"העמידו תורה" (יבמות שם). וא"כ, השמחה מזה שתלמידי רע"ק "פסקו מלמות" היא גם שמחה על זה שחמשה תלמידים, וביניהם רשב"י, נשארו בחיים, ואילו יום ההילולא דרשב"י מדגיש להיפך, את הסתלקותו ופטירתו של רשב"י!

ויש לומר הביאור בזה:

ביום הסתלקות הצדיק הנה "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד [הצדיק] כל ימי חייו" עולים למעלה (תניא אנה"ק סי' כז), וביום זה מגיעה עבודת הצדיק לשלמותה, ומאירה בגלוי. וזהו תוכן ענין יום ההילולא של צדיק – שלמות עבודת הצדיק.

והנה, מזה שרשב"י נשאר בחיים ולא מת כשאר תלמידי רע"ק, משמע שדרך עבודתו הייתה באופן אחר מדרכם של התלמידים שמתו.

ועפ"ז מבואר היטב הקשר בין שני הטעמים לשמחה בל"ג בעומר. כי ביום ל"ג בעומר שבו פסקו מלמות, בו מתגלית מעלת דרך עבודתו של רשב"י, שבשל דרך זו לא מת במיתת

חבריו. ובו ביום הוא יום הסתלקותו של רשב"י וההילולא שלו, שבו, כאמור, עבודת ה' שלו עולה בעילוי אחר עילוי. וזה וזה גורם לשמחת ל"ג בעומר, שמחתו של רשב"י.

(ע"פ לקוטי שיהות חכ"ב עמ' 138)

הקשר בין "יום שמחתו דרשב"י" לזה ש"פסקו מלמות"

השמחה דיום ל"ג בעומר היא בסיבת ב' ענינים שארעו בו: א) תלמידי רבי עקיבא, שמתו משום ש"לא נהגו כבוד זה לזה", פסקו מלמות (יבמות סב, ב. ובמאירי שם). ב) יום ההילולא ("יום שמחתו") דרבי שמעון בר יוחאי.

ויש לבאר השייכות ביניהם, בנוגע להוראה למעשה בפועל שיש ללמוד מענינים אלו:

דהנה, הא דרשב"י אמר על ל"ג בעומר שהוא "יום שמחתו" (ראה זח"ג רפז, ב. פע"ח שער ספה"ע פ"ז. ובכ"מ), הוא מפני שביום זה השלים את שליחותו, מה שהטיל עליו הקב"ה לפעול בעולם – לגלות את פנימיות התורה:

דהנה, את התורה נתן לנו הקב"ה בטובו, בכדי שתהי' "מורה-דרך" לבנ"י כיצד להתנהג בחיי היום-יום. ולצורך זה, הנה עד זמן מסוים הי' די בכך שנתגלה רק חלק מהתורה, אבל משהגיעו זמנים קשים, והי' צורך בתוספת כח כדי שיוכלו בנ"י לעמוד ביהדותם ולהתנהג ע"פ הוראות התורה – ניתנה רשות לרשב"י להתחיל ללמוד עם בנ"י חלק הנסתר שבתורה ("רוזין דאורייתא").

העובדה שחלק זה שבתורה הי' נסתר, מורה, שלמרות היוקר שבכל התורה, יש בחלק זה חשיבות מיוחדת. אמנם, כאשר הקב"ה הראה את אהבתו לבנ"י במידה גדולה יותר, להנחות אותם בדרך העולה בית א-ל גם בעתים קשים – התבטא הדבר בכך שצוה להתחיל לגלות גם את החלק העמוק ביותר בתורה, נסתר דתורה. וזו היתה שליחותו של רשב"י, והיא נשלמה ביום ל"ג בעומר.

וענין זה מהווה המשך ותוצאה של הענין הראשון שהי' בל"ג בעומר – שבו קיבלו תלמידי ר"ע על עצמם לנהוג באהבה איש לרעהו, ולכן "פסקו מלמות":

רצונו של הקב"ה הוא שילמדו מדרכיו וילכו בהם, כמארז"ל (ספרי עקב יא, כב) "מה הוא רחום אף אתה רחום"; כשם שרצונו של הקב"ה להיטיב לכל, כך צריך כל איש ישראל, וכל אדם בכלל, להיטיב עם סביבתו.

וענין זה התגלה והתבטא בשליחותו של רשב"י – שצריך להיטיב עם הזולת לא רק ביחס לענינים הגלויים, לא רק בעניניו שאינם יקרים כ"כ, אלא בכל הענינים, עד לענינים הקשורים עם עומק נשמתו, "רוזין דנשמתא" – את הכל עליו ליתן כדי לעשות טובה ליהודי, הזולת.

איזו מעלה יכולה להיות ב"לא נהגו כבוד זה בזה"?

על הפסוק "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך, כי אינך יודע אי זה יכשר גוי" (קהלת יא, ו) איתא בגמ' "רבי עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנא' בבקר זרע את זרעך וגו'. אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרע"ק מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיי' העולם שמם, עד שבא רע"ק אצל רבותנו שבדרום, ושנאה להם, ר"מ, ור' יהודה, ור' יוסי, ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע. והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת" (יבמות סב, ב).

ונמצא, שבגמ' דימו את התלמידים שמתו "בין פסח לעצרת" ל"בבוקר זרע את זרעך", ואת ה' התלמידים האחרונים ל"לערב אל תנח ידך".

והנה, הטעם שנאמר בפסוק לזה ש"לערב אל תנח ידך" הוא מפני ש"אינך יודע אי זה יכשר", ונמצא, שיש מעלה בתלמידים של ה"בוקר" על תלמידי ה"ערב", עד שלא יודעים איזה מהם נעלה יותר.

וא"כ צריך ביאור, הרי הטעם שמתו התלמידים בין פסח לעצרת הי' "מפני שלא נהגו כבוד זה לזה", וא"כ איך שייך שיהי' בהם עילוי ומעלה על תלמידי רע"ק האחרונים?
ויש לומר הביאור בזה:

זה שלא נהגו כבוד זה בזה לא הי' ח"ו מצד ענין הגאווה וכיו"ב, אלא שעבודתם לקונם הייתה עד כדי כך, שכלתה נפשם מגודל היראה או האהבה להקב"ה. ומוכן, שבעמדם במצב כזה, לא היו יכולים לסבול אופן אחר בעבודת ה'. כי כאשר אדם מרגיש בנפשו אהבה עצומה להקב"ה עד כלות הנפש, הרי הוא "רואה" ומחשיב רק את מי שמרגיש אהבה כמותו, ואילו את האדם העובד את הקב"ה בבחינת "יראה" וכדומה, אין הוא יכול להחשיב כלל. כמו כן הוא להיפך, שאם עבודתו היא מתוך פחד ויראה עצומה מאוד, לא יוכל להחשיב כלל העובד עם אהבה.

וכן הוא בכל אופני העבודה, שאם עובד את ה' באופן מסויים עד כדי כלות הנפש, אזי יחשיב רק אופן העבודה שבו הוא עוסק, ולא יחשיב כלל שאר אופני העבודה. ורק כאשר אין רגשותיו של אדם בתוקף כל כך והרי הוא "מיושב", אזי הוא יכול להחשיב גם אופן עבודה אחר השייך לתנועות נפשו של אדם אחר.

ועפ"ז מבוארת היטב מעלתם של תלמידי רע"ק, כי מדריגתם ועבודתם היתה נעלית מאוד, שאהבתם ויראתם להשי"ת הייתה בתוקף גדול עד כדי כלות הנפש, ומצד זה הי' בהם עילוי גם על תלמידי רע"ק האחרונים, שרגשותיהם לא היו בתוקף גדול כ"כ.

אך למרות גודל מעלתם "הי' העולם שמם", כי כאשר העבודה היא בתוקף גדול כ"כ הרי זה מביא ל"כלות הנפש", ולבריחה מן הסדר הרגיל בעולם, ובמילא נשאר "העולם שמם"

וריק. ומצד זה יש מעלה בתלמידיו האחרונים של רע"ק, שבגלל שעבודתם להשי"ת היתה בדרך "התיישבות" – לכן "העמידו תורה", ועבודתם הייתה יכולה לעשות פעולות חשובות בעולם.

(ניפ לקוטי שיחות חז" עמ' 126 הני 51)

הניצוד לא נהגו תלמידי רע"ק כבוד זה בזה?

איתא בגמרא אשר תלמידי רבי עקיבא מתו משום שלא נהגו כבוד זה לזה (יבמות סב, ב), ומובא בספרים שביום הל"ג בעומר פסקו מלמות (ראה מאירי ליבמות שם, ועוד).

והנה, כל סיפורי התורה, יש בהם הוראה עבורנו, ומזה מובן שגם בסיפור האמור על תלמידי רע"ק יש הוראה לכל אחד מבני ישראל. ויש לבאר ההוראה מסיפור זה בעבודת האדם לקונו:

ויובן זה בהקדים מה שנתבאר בכ"מ (ראה מה שנתבאר בזה לעיל עמ' ז-ח. לקמן עמ' ט. ובארוכה לקמן עמ' טו ואילך, ושי"ג), שכיון שהגמרא מעידה שתלמידים אלו שמתו היו "תלמידי רע"ק", הרי מובן שהיו ראויים לתואר זה, היינו שלמדו באופן שהורה להם רע"ק, בהתמדה ושקידה וקיימו המצוות במסירת-נפש.

ומזה מובן שמה שלא נהגו כבוד זה לזה, לא הי' זה מחמת דברים של מה בכך, ח"ו, אלא הי' להם יסוד וטעם בזה בהתאם לערך "תלמידי רע"ק".

והביאור בזה הוא על פי מה שאמרו חז"ל שאין דיעותיהם של בני אדם שוות (ראה תנחומא פנחס י, סנהדרין לח, א), שמזה מובן שגם בעבודת השי"ת, בלימוד התורה וקיום המצוות, אין בני אדם שווים: אצל האחד עיקר עבודתו היא מתוך אהבת ה', אצל השני היא בעיקר מתוך ראת ה', ואצל השלישי היא בעיקר מתוך קבלת עול, וכיו"ב.

ובהיותם תלמידי רע"ק, הרי בודאי שהיו אנשי אמת, שעבודתם היתה באמיתיות ובפנימיות, באופן שהי' נראה לכל אחד, שדוקא דרכו הוא הנכונה באמת, ומי שלא הגיע למדרגה זו הרי, לפי דעתם, חסר הוא בשלימות.

והיות שהיו תלמידי רע"ק שאמר "ואהבת לרעך כמוך" – זה כלל גדול בתורה" (ספרא קדושים יט, יח), לא הסתפקו בזה שכל אחד בעצמו הלך מחיל אל חיל בדרכו העולה בית א-ל, אלא השתדלו גם כן להשפיע על חבריהם שגם הם יעבדו את ה' באופן זה דוקא, ואלה שלא קיבלו הדבר – לא יכלו לנהוג בהם כבוד ככל הדרוש מתלמידי רע"ק.

ועפ"ז תובן ההוראה בעבודת ה' מסיפור זה, שההוראה היא בשלשה ענינים:

א) עבודת השם, לימוד התורה וקיום המצוות, מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחברו, צריכה להיות עבודה תמה ואמיתית, ובחיות המח' את כל האדם והנהגתו היום-יומית.

(ב) זה כולל כמובן ופשוט את מצות ואהבת לרעך כמוך, שגם אותה צריך לקיים בחיות ובשלימות הכי גדולה.

(ג) ויחד עם האמור צריך וחייב אדם להביט בעין יפה על כל שומר תורה ומצוה ולנהוג בו כבוד גדול, אם אפילו דרכו אינה דרכו שלו; כיון שגם השני עובד ה' הוא. וההפרש הוא רק אם זה עובד מצד אהבת ה' או מצד יראת ה' וכדומה.

עוד לימוד כלול בסיפור האמור, שאפילו כשפוגשים מישהו שעדיין לא הגיע לעבודת השם כדבעי, צריך לנהוג כבוד גם בו, בהתאם להוראת חכמינו ז"ל במשנתם "והוי דן את כל האדם לכף זכות".

ובפרט שאפשר שסיבת החסרון לא תלוי בו, אלא שלא היתה לו אפשרות להתחנך על ברכי התורה והמצוה מצד סיבות שאינם תלויות בו לגמרי. ואדרבה, הרחמנות עליו גדולה יותר, וצריך להשתדל ביותר לעזור לו לעלות ביהדות, בתורה ומצוות, והעזר צריך להיות באופן הכי טוב, באהבה וכבוד ובדרכי נועם.

(ע"פ אגרות קודש חכ"ו אגרת ט'תתצג)

האמנם היו "תלמידי רע"ק"?

איתא בגמרא אשר תלמידי רבי עקיבא מתו משום שלא נהגו כבוד זה לזה (יבמות סב, ב), ומובא בספרים שביום הל"ג בעומר פסקו מלמות (ראה מאירי ליבמות שם, ועוד).

והנה, נתבאר בכ"מ (ראה גם מה שנתבאר בזה לעיל עמ' ז-ח. ובארוכה לקמן עמ' טו ואילך, וש"נ) אשר מה שלא נהגו תלמידי רע"ק כבוד זה בזה הי' זה מפני שבהיותם אנשי אמת הי' נראה לכל אחד שדוקא דרכו היא הנכונה באמת, ומכיון שרע"ק הדגיש את גודל מעלת אהבת ישראל, לכן השתדלו לפעול גם על חבריהם שיעבדו את ה' דוקא באופן שהם חשבו לנכון, ומי שלא קיבל את דרכם, לא יכלו לנהוג בו כבוד כדבעי (ראה במקומות שנשמנו לעיל ביאור הדבר באריכות).

והנה, מכיון שהיו תלמידי רע"ק, מובן שלדרך עבודה זה של התלמידים - להיות כל כך שקוע וחדור כל אחד בדרך עבודתו, עד כדי אי נתינת מקום לאפשרות שגם בדרך האחרת תיתכן שלימות - יש לה שורש בעבודת רע"ק עצמו.

ויש לומר ההסברה בזה:

רע"ק חי כ"י ימיו בתשוקה לענין המסירות נפש, כדאיתא בגמרא שר' עקיבא אמר לתלמידיו: "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך, אמרת, מתי יבוא לידי ואקיימנו" (ברכות סא, ב).

והנה, מסירת נפש הוא ענין החודר את האדם כולו. כאשר אדם עומד במסירות נפש, לא נשאר שום דבר בנפשו שלא יהי' חדור בתנועת מסירת הנפש.

שמן ששון מחבריך

ועבודה באופן כזה היא מה שקבלו ממנו תלמידיו:

הם קיבלו מרע"ק את אותה התשוקה למסירת נפש, ובמילא הי' אצלם כל ענין בעבודת ה' מתוך מסירת נפש, שהעסיק וחדר את כל כולם. הם היו כל כך מסורים לענין בלב ונפש, עד שבאותה השעה לא הי' אצלם מקום כלל לענין אחר, וזה הביא לאופן עבודתם של "לא נהגו כבוד זה בזה".

והנה, מבלי הבט על גודל העילוי דעבודתם, לא הי' הדבר כפי הכוונה העליונה. כי, עבודת המסירת נפש כשלעצמה מביאה את האדם לרצון "לצאת" מהעולם ועד לכלות הנפש לאלקות, הנקרא בלשון החסידות "רצוא"; ולכן, למרות ש"רצוא" זהו הוא מעלה גדולה ביותר - עבודה מתוך מסירת נפש - מכל מקום אין זה כפי שלימות הכוונה, היות והכוונה העליונה היא שהמסירת נפש, "רצוא", תגרום לאדם לרצות לעבוד בתוך עולם הזה, כנשמה בגוף, ולגלות השפעות הקדושה גם בתוך העולם, שאופן עבודה זה נקראת בל' החסידות "שוב", להמשיך אלקות למטה.

בירור והעלאת העולם, והמשכת אלקות בתוכו, נפעלת דוקא על ידי עבודה מסודרת, עבודה שעל פי טעם ודעת, ולא ע"י מסירת נפש בלבד (ראה בכ"ז תורה אור כה, ב, ועוד. ובארוכה ד"ה אחרי מות תרמ"ט. לקוטי שיחת ח"ג עמ' 988 ואילך).

ויש לומר שזהו גם הפירוש הפנימי דמאמר חז"ל על תלמידי רע"ק "וכולן מתו . . מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והי' העולם שמם":

כיון שעבודתם היתה באופן דמסירת נפש ו'רצוא', הרי שהעולם הזה הגשמי הי' "שמם" וריק, כי עבודתם היתה באופן של מסירת נפש, יציאת הנשמה מן הגוף, ולא להעלות את העולם ולהמשיך קדושה בתוך העולם, ובמילא נשאר העולם מקום "שמם", בלי קדושה, ובלי המשכת אלקות בתוך העולם.

וזה הי' החידוש דאותם חמשת התלמידים, ש"הם העמידו תורה":

בוודאי שגם אצל התלמידים אלו, תלמידי רע"ק, הי' המסירת נפש, כמו שלמדו מרע"ק, כנ"ל. אלא שאצלם הייתה עבודה זו באופן של שלימות, כפי שהי' אצל רבם ר' עקיבא, שאצל רע"ק מוצאים שאף שהוא הי' מאלו שנכנסו ל'פרדס', אך דוקא הוא "נכנס בשלום ויצא בשלום" (ראה חגיגה יד, ב), שהפירוש בזה הוא, שאלו שלא יצאו בשלום הוא מפני שנכנסו לפרדס, וכלתה נפשם מדביקותם לקונם. משא"כ רע"ק "נכנס בשלום" שגם "כניסתו" לעבודה זו של מסירת נפש ו'רצוא' - לפרדס, הייתה מתוך רצון לעשות "שלום" - לצאת משם בשלום, ולהמשיך קדושה בעולם - עבודה של 'שוב'. והיינו, שרע"ק ניצל את רצונו לירבק בקוננו, כדי שזה יוסיף לו תוספת חיות והתלהבות בקיום רצון הקב"ה - להמשיך אלקות למטה ולהעלות את העולם.

ואופן עבודה זה למדו חמשת התלמידים ש"העמידו תורה", שאף שגם הם למדו מרבם את העבודה מתוך כלות הנפש ומסירת נפש, אך הם למדו גם את הדרך הנכונה לעבוד בזה,

שגם "כניסתם" לעבודה זו הייתה מתוך רצון להשתמש בזה להעלות את העולם "ולהעמיד את התורה", שלא ישאר העולם "שמים", אלא ימשיכו קדושה גם בתוך העולם.

(נ"פ לקוטי שיחות הכ"ב עמ' 139 ואילך)

ל"ג בעומר פועל שלא תהי' "מיתה" בעבודת חודש אייר

ל"ג בעומר חל ביום י"ח אייר. ויש לבאר הרמז בזה:

בנוגע ליום "י"ח אלול", יום הולדתם של כ"ק הבעש"ט וכ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, אמרו רבותינו "ח"י אלול נותן חיות בעבודה של אלול" (ס' השיחות תש"ה (לכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע) עמ' 122 ועוד).

ועפ"ז יש לומר שכן הוא ב"ל"ג בעומר", שיום זה נותן חיות בעבודת חודש אייר.

ויש לבאר זה ע"פ הידוע שחודש ניסן הוא כנגד מדת החסד, וחודש אייר הוא כנגד מדת הגבורה (ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' ויצא ד"ה ענין הז' כוכבי לכת. ועוד).

והנה, מבואר בספרים, שא' החילוקים בין חסד לגבורה הוא, שחסד הוא ענין גילוי השפעת הקדושה מלמעלה למטה באופן בלתי מוגבל, להשפיע אורות מרובים ולכל מקום ומקום, אך מדת הגבורה ענינה להיפך, לא שיתגלו ההשפעות מלמעלה, אלא שיתעלה האדם מעצמו מדרגתו הנמוכה עד שיגיע למדרגת הקדושה, והיינו שיתעלה מלמטה למעלה (ראה במקור הדברים שם נתבאר ענין זה וש"נ).

וזהו תוכן עבודת חודש אייר, שהם ימי ספירת העומר, שהרי תוכן ענין ספירת העומר אינו גלות הקדושה מלמעלה, אלא לעבוד על זיכוך האדם ש"יתוקן מה שפגמתי" ו"לתקן את נפשותנו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם" (נוסח הי"הי רצון' שאחרי ספירת העומר) ולתקן את המדות.

והנה, בעבודה זו של חודש "אייר" – מדת הגבורה – העלאת האדם, יכולה להיות טעות המביאה לידי "מיתה". והיינו, שבעבודת האדם להתעלות ולזכך עצמו יכול האדם להגיע למצב כזה שינסה לעזוב כל כך את מצבו הנמוך ולהתעלות למעלה, עד שיגיע לבחינה של "כלות הנפש", ותיפרד נפשו מן הגוף. אך דרך זה אינה רצויה. כי "לא לתוהו בראה לשבת יצרה", שהקב"ה לא ברא את העולם שיתעלה האדם עד שתצא נשמתו מן גופו, אלא "לשבת יצרה" שהאדם יעבוד בתוך עולם הזה ועם גופו להעלותם ולזככם.

וזהו מה שעבודת חיות אייר נצרכת ל"חיות" מיוחדת, כי, כנ"ל, עבודה זו יכולה להביא לידי טעות של "מיתה".

ועפ"ז יובן מה ש"ל"ג בעומר" נותן "חיות" בעבודה זו:

כי מבואר בכ"מ (ראה המקורות לזה במקור הדברים) שתלמידי רבי עקיבא שמתו בימי הספירה,

שמן ששון מחבריך

טעותם הייתה בזה שעבדו עבודתם באופן שהתעלו עד כדי "כלות הנפש", ועפ"ז ענין ל"ג בעומר הוא הדגשת הענין שאין לעבוד בעבודה זו, אלא האדם צריך לעבוד עם גופו, לזכור ולהאירו, באופן שישאר "חיי" – נשמה בגוף, בעולם הזה הגשמי.

ונמצא של"ג בעומר הוא הגורם ש"עבודת אייר" לא תגרום ל"מיתה" אלא "נותן חיות" בעבודה זו, "לשבת יצרה".

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ב עמ' 141)

איך יעשה אדם שתורתו תהי' "סם חיים" ויהי' שמו לכבוד ולתפארת?

איתא בגמ' "אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והי' העולם שם, עד שבא רע"ק אצל רבותנו שבדרום, ושנאה להם, ר"מ, ור' יהודה, ור' יוסי, ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע. והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת" (יבמות סב, ב). ומובא בספרים שבל"ג בעומר, פסקו התלמידים של רע"ק למות (ראה מאירי שם, ועוד).

ונמצא, שהיו לו לרע"ק שני סוגי תלמידים: התלמידים שלפני ל"ג בעומר והתלמידים שמל"ג בעומר ואילך. שני סוגים אלו הי' להם אותו הרב – רע"ק, ואלה ואלה למדו באותו זמן, ובאותם התנאים. ומ"מ, מהתלמידים של הסוג הראשון לא נשאר זכר, ואף שמותיהם לא נודעו, בה בשעה שהתלמידים מהסוג השני, אף שמספרם הי' קטן מחבריהם, הצליחו באופן מפליא, ותורתם ושמותיהם מאירים עד היום הזה ויתנוססו לשם ולתפארת לעד.

מה גרם להבדל בתכלית שבין שני הסוגים האלה בתלמידיו של רע"ק?

התלמידים מהסוג השני שמו לבם והקדישו כוחם ללימוד תורה מתוך אהבת ישראל, חיו בשלום ורעות, ונהגו כבוד זה בזה. משא"כ חבריהם, מהסוג הראשון, לא שמו לבם לזה כלל. ולכן לא הצליחו ולא זכו שתהי' להם תורת חיים לסם חיים (ראה יומא עב, ב. תענית ז, א).

ומזה יש הוראה ולימוד לתלמידי ישיבות, אשר הכל תלו בהם עצמם:

שרק אם יהיו עמלים בתורה וחדורים ברוח אהבת ישראל, ורק אם ינהגו כבוד זה בזה ויחיו באהבה ואחוה, שלום ורעות, אזי יצליחו ויעלו למעלה מעלה, ויהי' שםם לכבוד ולתפארת לשיבתם ולכבוד ולתפארת לישראל סבא.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ב עמ' 553 ואילך; תורת מנחם ח"ח עמ' 149 ואילך)

נהגו – רגילות, מנהג ומנהיג

בל"ג בעומר שבו פסקו תלמידי רבי עקיבא למות, מודגש שצריכה להיות זהירות מיוחדת באהבת ואחדות ישראל, שהרי תלמידי רע"ק מתו מפני ש"לא נהגו כבוד זה לזה" (יבמות סב, ב), וא"כ, יש לתקן זה ע"י הוספה באהבת ישראל, ובזהירות להתנהג באופן של "נהגו כבוד זה בזה".

ויש לבאר דיוק הלשון "נהגו כבוד זה בזה", שהרי לשון זו אינו רגיל, ולכאור' הול"ל "חלקו כבוד" או "נתנו כבוד" או "כיבדו זה את זה" וכיו"ב?

ויש לומר שמלשון זו למדים כמה וכמה הוראות:

א. אופן חלוקת הכבוד "זה לזה" צריך להיות באופן של "מנהג", ש"מנהג" מדגיש את הרגילות שבדבר, כלשון הרגיל "מנהג המקום" וכיו"ב, כלומר שהענין דאהבת ישראל, צריך להיעשות למנהג הרגיל, עד כדי כך שלא יוצרך להשתדלות מיוחדת וליגיעה לבוא למידה זו, אלא זה צריך להיות אצלו כמו טבע, וזה הוא הרגילות שלו.

ב. "מנהג" הוא דבר שלא מחוייבים בו מצד הדין, ובזה מרומז שיש להתנהג באהבת ישראל גם באופן של לפנים משורת הדין – מנהג.

ג. "נהגו" הוא גם מלשון "מנהיג", ובזה מרומז שכל אחד צריך להיעשות "מנהיג" בכל הקשור לאהבת ישראל, והיינו, שצריך הוא לפעול על כל אלה שיש לו השפעה עליהם, "להנהיגם", שגם הנהגתם תהי' מתוך אהבת ישראל, עד שגם הם יהיו "מנהיגים", וישפיעו על אחרים בענין זה.

(עי' ספר השיחות תשמ"ט עמ' 458 ואילך)

ההוראה מתלמידי רע"ק – להשתוקק לעלות למעלה

איתא בגמ' "אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והי' העולם שמם, עד שבא רע"ק אצל רבותנו שבדרום, ושנאה להם, ר"מ, ור' יהודה, ור' יוסי, ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע. והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת" (יבמות סב, ב). ומובא בספרים שבל"ג בעומר, פסקו התלמידים של רע"ק למות (ראה מאירי שם, ועוד).

ונתבאר לעיל (עמ' ו. עמ' ט ואילך, וש"נ) שתלמידי רע"ק שמתו בימי הספירה טעותם הייתה בזה שעבודתם הייתה באופן שהתעלו ונתקדשו עד כדי "כלות הנפש", ואף שעבודה זו היא עבודה נעלית מאוד מ"מ אין זו הדרך הנכונה, כי "לשבת יצרה" – הקב"ה ברא את העולם ע"מ שיישאו בתוך העולם ויעבדו אתו לבררו ולזכרו.

שמן ששון מחבריך

אך מ"מ, מכיון שכל מה שכתוב בתורה יש בו הוראה בעבודת האדם לקונו, מוכרחים לומר שיש בעבודתם של תלמידי רע"ק הוראה אלינו.

ויש לומר שההוראה מזה הוא, שעבודת האדם צריכה להיות מתוך השתוקקות וצמאון לעלות למעלה, עד כדי מסירת נפש, אלא שעבודה זו צריכה להיות מתוך זהירות הנדרשת, שלא יבוא מזה ל"כלות הנפש", אך התשוקה והצמאון, דבר נעלה הוא עד מאוד, אשר נצרכת לכל אחד בעבודתו לקונו (וראה אריכות הביאור בזה בלקוטי שיחות ח"ג עמ' 990 ואילך, וש"נ).

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 126 ה"ב 51)

כיצד לא נהגו תלמידי רע"ק כבוד זה בזה

יקשה כיצד יתכן שכ"ד אלף תלמידי רע"ק מתו בפרק א' רק מצד זה שלא נהגו כבוד זב"ז / יקשה עוד, כיצד לא נהגו כבוד זב"ז בהיותם תלמידי רע"ק / יבאר דבא דוקא מצד תוקף אהבתם זל"ז / יקשה ע"פ משנת"ל אמאי נענשו / יבאר ע"פ הירושלמי דעונשם בא בפרק א' משום הצטרפות עין-הרע / יוסיף בהפלאת מעלת אהבת ישראל דרשב"י

א

יקשה כיצד יתכן שכ"ד אלף תלמידי רע"ק מתו בפרק א' רק מצד זה שלא נהגו כבוד זב"ז

ידוע סיפור הגמרא (יבמות סב, ב. וראה ג"כ ב"ר פס"א, ג. קה"ר פי"א, ו), ש"שנים עשר אלף זוגים¹ תלמידים היו לו לרבי עקיבא . . . וכולן מתו בפרק אחד (בין פסח לעצרת) מפני שלא נהגו כבוד זה לזה", ובל"ג בעומר – "פסקו למות" (מאירי יבמות שם "קבלה ביד הגאונים כו" (וראה אוצר הגאונים ליבמות שם). טושו"ע או"ח סתצ"ג ס"ב (וראה שם ס"א). שו"ע אדה"ז שם ס"ה).

ולכאו' סיפור זה דורש ביאור:

דבר פשוט הוא, שכל תלמידים אלו – בריבוי גדול של כ"ד אלף – לא באו ונעשו תלמידי ביום (בפרק) אחד, כי אם במשך כו"כ שנים³, והיינו, כאשר התחיל רע"ק ללמוד עם תלמידים ונתפרסמו שמו ותורתו בעולם, התחילו לנהור אליו תלמידים, ובמשך הזמן הלך וגדל מספרם, עד שהיו לו כ"ד אלף תלמידים.

וכמו"כ מובן, שאופן הנהגתם של כל התלמידים לא נשתנה בבת אחת למצב של "לא נהגו

(2) יבמות שם. קה"ר שם.

(3) ראה כתובות סב, ס"ב ואילך.

(1) כ"ה בגמ' לפנינו. ובמס' יבמות עם שינויי נוסחאות כו' (ירושלים, תשמ"ו) הובאה גירסא "זוג", "זוגות".

שמן ששון מחבריך

כבוד זה לזה", כי אם מדרגא לדרגא כו'.

ותמוה ביותר: מדוע נענשו כולם ב"פרק אחד" - הרי דוחק הכי גדול לומר שבתקופה קצרה זו של "פרק אחד" (בין פסח לעצרת) נתמלאה סאתם של כל הכ"ד אלף תלמידים בב"א ועד כדי להענש בעונש מיתה?

ועכצ"ל שבפרק זמן זה אירע דבר מיוחד שבגללו "כולן מתו" ב"פרק" זה.

ב

יקשה עוד, כיצד לא נהגו כבוד זב"ז בהיותם תלמידי רע"ק ויבאר שהוא דוקא מצד תוקף אהבתם זל"ז

ויש לומר בזה - בהקדים ביאור כללות הענין שתלמידי רע"ק "לא נהגו כבוד זה לזה", דלכאור' תמוה:

הרי רבם של תלמידים אלו, רע"ק, הוא התנא שהדגיש את גדול הפלאת המעלה של אהבת ישראל - "ואהבת לרעך כמוך - רע"ק אומר זה כלל גדול בתורה" (קדושים יט, יח ובתו"כ (ופרש"י עה"פ). וא"כ, יפלא מאד שדוקא תלמידיו "לא נהגו כבוד זה לזה" - היפך הענין דאהבת ישראל (הוראה עיקרית ויסודית בתורת רבם)?⁴

ונת' במק"א (לקוטי שיחות ח"ז ע' 342 ואילך. חכ"ב ע' 139 ואילך, הובאו לעיל), שאדרבה - דוקא היותם תלמידי רע"ק גרם לכך "שלא נהגו כבוד זה לזה". והביאור:

אמרו חז"ל (ראה ברכות נח, א. סנהדרין לח, א. תנחומא פינחס י. תניא בהקדמה) שאין דיעותיהם של בני אדם שוות. וכמובן שכן הוא בנוגע לכ"ד אלף תלמידי רע"ק, שכאו"א מהם השיג תורת רע"ק לפי דרכו ודעתו, ובשיקול הדעת שלו מסקנתו שבודאי כפי שהשיג הוא כן הוא הפירושו האמיתי בדברי רע"ק; ולכן כאשר שמע שחבירו לומד את דברי רבו באופן שונה - ובלתי נכון לפי דעתו - לא הי' יכול לנהוג בו כבוד והערכה - שהרי הוא לומד את דברי רבו באופן מוטעה!

והנהגת כבוד זה לזה מן השפה ולחוץ בלבד - מובן שאין זה שייך בתלמידים של רע"ק, כי בודאי היו "אנשי אמת" ו"תוכם כברים" (ל' חז"ל ברכות כח, א. ועוד), ולא היו יכולים להתנהג באופן ד"אחד בפה ואחד בלב" (ע"ד פרש"י וישב לו, ד').

צאו וראו כו' - וכאו"א אמר דברים שונים, שכאו"א מדברי אחד שונים מכל השאר. - וראה המשך תער"ב ח"א פי"ג.

(6) ראה לקוטי שיחות ח"ז שם הערה ד"ה אנשי אמת.

(7) וראה פסחים קיג, ב. ב"מ מט, א. רמב"ם ה'.

(4) ולכאו' דוחק לומר שמאמר זה נאמר ע"י רע"ק לאחר (ומצד) מיתת תלמידיו על שלא נהגו כבוד זל"ז.

(5) ראה אבות (פ"ב מ"ח לגירסת אדה"ז בסדורו - מ"ט) ואילך) ה' תלמידים היו לו לריב"ז . . א"ל

שמן שישון מחברריך

ט

ונמצא, שדוקא היותם "תלמידי רע"ק" היא הסיבה "שלא נהגו כבוד זה לזה": כל אחד מתלמידי רע"ק הי' מסור ונתון בכל נפשו לתורת רבו, עד שלא הי' יכול לסבול שמישהו מפרש תורת רבו שלא כהלכה (לפי דעתו), ובפרט כאשר זה ה"טועה" (בתורת רע"ק) הוא תלמיד רע"ק,

ופשיטא שלא הי' יכול לנהוג בו כבוד⁸.

יתירה מזו: הנהגה זו יש בה תוקף דוקא מצד הוראתו היסודית הנ"ל של רע"ק שאמר "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה": לולא הוראה זו, יתכן שלא הי' איכפת להם כ"כ מה שיש תלמיד שאינו משיג תורת רבם לאמיתתה; אבל מכיון שרע"ק רבם לימדם ע"ד מעלת קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", לא הסתפקו בזה שהם עצמם שקדו ועשו חיל בלימוד תורת רבם, אלא, כאו"א מהם השתדל להשפיע על כל שבגדר "רעך" ובפרט תלמידי רבו שגם הם ישיגו תורת רבם באותה הדרך האמיתית (לפי דעתו); ואלה שלא קיבלו זה - לא הי' יכול לנהוג בהם כבוד (ובפרט כבוד כפי הדרוש מתלמידי רע"ק).

ג

יקשה ע"פ משנת"ל אמאי נענשו

עפ"ז יש להבין לאידך גיסא:

אף שמובן שאין זה הנהגה הראוי' לתלמידי רע"ק, שגם מצד דעותיהם השונות לא הי' צ"ל פגיעה ביחסי הכבוד שביניהם, כי כאו"א הי' לו לתת מקום גם לדעתו של חבירו [מכיון שגם זו היא דיעה בתורה, "אלו ואלו דברים אלקים חיים" (עירובין יג, ב. גיטין ו, ב)], לכן הנהגתם ההפכית נחשבה לדבר בלתי רצוי ובפרט לפי ערך מעלתם - מ"מ, איך יתכן לומר שבגלל "חטא" כזה לחוד יענשו בעונש חמור כ"כ, ש"כולן מתו"?

ובפרט שע"פ הנ"ל מובן, שאין המדובר ביחס של זלזול ח"ו⁹ (ואין צריך לומר ענין של העדר האהבה ח"ו - היפך הוראת רבם), אלא העדר הרגש של כבוד אמיתי (שזהו ה"כדבעי"¹⁰ של תלמידי רע"ק), ובזה גופא - מפני "מלחמתה של תורה" שהובטחנו (קידושין ל, ב) ש(אף שנעשו אויבים זה את זה) - "אינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר (חוקת כא, יד) את והב בסופה".

ויש לומר, שזהו שדייקו רז"ל ש"כולן מתו בפרק אחד" - להשמיענו, דזה שכולן מתו לא הי' רק מחמת חטאם הנ"ל "שלא נהגו כבוד זה לזה", אלא (גם) כתוצאה מענין המיוחד ש"בפרק" זה, הזמן גרם סו"ס למיתתם.

⁹ ראה חדא"ג מהרש"א ועץ יוסף לע"י יבמות שם.

דעות פ"ב ה"ו.

¹⁰ כתובות סז, רע"א.

⁸ ראה קידושין ל, ב ובפרש"י שם ד"ה נעשו אויבים.

ד

יבאר ע"פ הירושלמי דעונשם בא בפרק א' משום הצטרפות עין-הרע

ויובן זה ע"פ מה שמצינו עוד סיפור ברו"ל שבו מובא לשון זה - "כולן מתו בפרק אחד":
 איתא בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"ב) "מעשה בעשרים וארבע קריות (קרונות (פנ"מ שם)) של
 בית רבי שנכנסו לעבר שנה בלוד, ונכנסה בהן עין רע¹¹ ומתו כולם בפרק אחד".
 והנה במחז"ל זה נתפרשה הסיבה (היחידה) למיתתם (שמפני שנתאספו הרבה תלמידים,
 "כ"ד קרונות" - לכן) נכנסה בהן עין רעה.

ויש לומר, שמזה נלמוד בענינו (שנאמר בו אותו הלשון (והמסובב) - "כולן מתו בפרק
 אחד") - שסיבת מיתת תלמידי רע"ק "בפרק אחד" היתה מפני שבפרק זה הגיע מספרם¹²
 לכ"ד אף - מספר גדול ביותר [ובזה גופא - במספר של כ"ד¹³, הקשור עם מדת הדין¹⁴ (כמובן
 ממ"ש בוהר (ח"ג (אדר) קלו, ב. שם (א"ז) רגז, סע"א)¹⁵ ע"ד "כ"ד בתי דינין"], וכבסיפור הנ"ל
 בירושלמי, שהיו כ"ד קרונות], שזוה גרם שתכנס בהם עין רעה עד ש"כולן מתו"¹⁶.

ואין זה סתירה להמפורש בבבלי שמתו מפני "שלא נהגו כבוד זה לזה" - דהא והא גרם
 ומצטרף: זה "שלא נהגו כבוד זה לזה" מצ"ע אינו חטא גדול כ"כ שייענשו עבורו לבד

זהר לוח"ב קצ, ב. וראה חדא"ג מהר"ל יבמות שם).
 [וראה ח"י לשר"ע אר"ח (סתצ"ג סק"ג - בשם
 השבלי הלקט ורבינו ירוחם) עוד טעמים להאבילות
 דימי הספירה - "לפי שמשפט רשעים. . . מפסח ועד
 עצרת (עדיית פ"ב מ"י)⁸. . . ועוד שהם ימי דין על
 התבואה"].

(15) וראה תורת לוי"צ (ס"ע יז ואילך). ושם, "כלל
 הדינין הם כ"ד", ובהמשך הענין מקשר זה עם כ"ד
 אלף תלמידי רע"ק כו. ע"ש באורך.

(16) ועפ"ז יומתק זה שאח"כ "בא רע"ק אצל
 רבותינו שבדרום ושנה להם" (יבמות שם), כלומר
 שהמשיך ללמד עם תלמידים אלא ששינה את מקומו
 - ע"ד המשך סיפור הירושלמי שם, ד"מאותה שעה
 עקרוה מיהודה וקבעוה בגליל" (ששינו את המקום
 שבו נהגו לעבר שנים - מיהודה לגליל) - ראה הערה
 12.

ולעיר - דדרום מקום האהבה וחסד - היפך הצפון
 משם תפתח הרעה (ירמ"א, א, יד).

(א) אבל להעיר שרע"ק (ת"ק דמתני') פליג ע"ז. וראה
 ח"י שם.

(11) כ"ה בדפוסי ירוש' שתח"י. ואולי צ"ל "רעה".

ועד"ז בדפוס הירוש' עם כל המפרשים "נכנסו בהן".

(12) להעיר מכתובות (סב) שם ונדרים נ, א.

ואולי י"ל (באו"א קצת), שבפרק זה נתאספו כולם
 למקום אחד (ע"ד הסיפור בירושלמי שם) - ראה
 יבמות (ועד"ז בב"ר וקה"ר) שם שתלמידי רע"ק היו
 "מגבת עד אנטפרס" - ולכן נכנסה בהן עין רעה כו.
 וראה לקמן הערה 14 שגם הזמן גרם כו.

(13) בב"ר וקה"ר (שם) לפנינו י"ב אלף תלמידים
 (ובתנחומא ח"ש ו - "שלוש מאות תלמידים"). אבל
 ביבמות שם י"ב אלף זוגים תלמידים" (וראה גם
 כתובות שם שהיו לו כ"ד אלף תלמידים. ובנדרים נ,
 א) כ"ד אלף זוגי תלמידים). וראה ב"ר שם בהוצאת
 תיאודור.

(14) ראה פע"ח ש' ספה"ע פ"ז. ש' הכוונות ענין
 ספה"ע דרוש י"ב. ולהעיר ממ"ש שם (וראה מאמרי
 אדה"ז - פרשיות ח"ב ריש ע' תקצג) שמתו בין פסח
 לעצרת כי "הם ימי הדין. . . לכן פגעה בהם אז מדת
 הדין. . . על שלא נהגו כבוד זל"ז", היינו שגם מצד
 הזמן בשנה ה' מצב של דין (ולהעיר מהנסמן בנצוצי

שמן ששון מחברריך

כא

בעונש מיתה, כנ"ל, אלא מפני שב"פרק" זה נכנסה בהן עין רעה נענשו אז גם על חטא קל זה "שלא נהגו כבוד זה לזה".

ואולי י"ל שזהו ע"ד שמצינו (מנחות מא, א וברש"י ותוס' שם (וראה ב"י לטאו"ח ר"ס כד))¹⁷ שבעידנא דריתחא מענישים גם על העדר הרדיפה אחרי קיום מצות ציצית (אף שאין אדם מחויב לקנות טלית כדי להטיל בה ציצית). ועוד כיו"ב.

ה

יוסיף בהפלאות מעלת אהבת ישראל דרשב"י

והנה סיפור זה אודות תלמידי רע"ק שמתו מפני "שלא נהגו כבוד זה לזה" הוא חלק בתורה, ל' הוראה (ועד שמפני זה נפסק הדין (טושו"ע או"ח (ודאה"ז) ר"ס תצג) שנוהגין קצת אבילות בימי הספירה), ומובן מזה, כי אע"פ שהמדובר בתלמידי רע"ק וגודל מעלתם (וי"ל שלכן דקדקו עמהם דוקא על ש"לא נהגו כבוד זל"ז" - בכ"ז הובא זה ונלמד מזה בתורה שכאו"א מישאל צ"ל בהשלימות דאהבת ישראל גם במקרים שמצד הדברים ישנה נתינת מקום שלא להתנהג בכבוד כלפי הזולת (בדוגמת המצב של תלמידי רע"ק)).

ויש לומר שזה קשור גם עם הטעם (השני) בשמחת ל"ג בעומר¹⁸ - יום "הילולא"¹⁹ דרשב"י (פע"ח שער ספה"ע פ"ז. ובכ"מ), שהוא ה"י מתלמידי "האחרונים" של רע"ק (יבמות סב, ב. וראה ג"כ ב"ר פס"א, ג. קה"ר פ"א, ו) (שלמד אתם אַחרי המאורע ד"כולן מתו כו"):

אחד מהענינים המפורשים ברו"ל אודות הנהגת רשב"י היא השתדלותו הרבה והיתירה בענין אהבת ישראל²⁰, וכדמצינו שתיכף לאחר צאתו מן המערה "אמר איכא מילתא דבעי לתקוני, אמרו ל' איכא דוכתא דאית ב' ספק טומאה ואית להו צערא לכהנים לאקופי כו" (שבת לג, סע"ב ואילך) והשתדל רשב"י תיכף ותיקן את הדבר.

והרי סיפור מופלא הוא: לאחר היותו י"ג שנה במערה, שבתקופה ארוכה זו לא היתה בידו האפשרות להרכיב תורה ברבים, לכאו' ה' צריך - לכל לראש - לאסוף תלמידים וללמדם תורה, ובפרט שתורתו אומנתו;

ובמקום זה - עסק לברר האם "איכא מילתא דבעי לתקוני", והשתדל לתקן מקום שהי' בו ספק טומאה שגרם צער לכהנים - כלומר: (א) המדובר ה' רק בנוגע למספר של כהנים שהיו צריכים לעבור בדרך זו, (ב) גם הם יכלו ללכת בדרך אחרת, אלא שיהי' להם צער ע"י

הדינים (שגרמו למיתת תלמידי רע"ק). ע"ש.

19 ל' הזהר - ח"ג רצו, ב (ועייג"כ זח"א ריח, סע"א).

20 וראה זח"ב קצ, ב.

17 להעיר ג"כ ממחז"ל השטן מקטרג בשעת הסכנה (ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. ב"ר פצ"א, ט. פרש"י מקץ מב, ד. ויגש מד, כט). ועוד.

18 וראה כתבי האריז"ל ומאמרי אדה"ז (שנסמנו בהערה 12) שהזמן דיום ל"ג בעומר גורם לביטול

הטירחא להקיף את הדרך, ואעפ"כ השתדל רשב"י ועסק בעצמו בתיקון הדבר לבטל צער זה! - עד כדי כך גדלה מדת אהבת ישראל של רשב"י!

וי"ל שזהו גם תוכן מאמר רשב"י (סוכה מה, ב) "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", שהנהגתו בענין דאהבת ישראל (ואחדות ישראל) הי' בתכלית העילוי, עד שדאג והודיע והובא זה ונקבע בתורה - אהבה וחיבה שלו (לא רק לבני"י שהם בדרגת "תלמידי רע"ק" אלא) גם לאלו שיש צורך לפוטרו מן הדין.

וי"ל, שכתלמידו המובהק של רע"ק²¹, מסר עצמו בכל נפשו ומאודו להמשיך הכלל גדול של רבו הגדול בהענין דאהבת ישראל ("זה כלל גדול בתורה"), הרי תיקן בזה את הענין ד"לא נהגו כבוד זל"ז" ע"י תלמידי רע"ק הראשונים, ועוד - בעבודתו ובתורתו הנחיל (דהרב ה"ז אב (ספרי ורש"י ואתחנן ו, ז. ועוד)) לכאו"א מבני"י את הכח להגיע לתכלית השלימות של אהבת ישראל, כנ"ל.

וכדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק (ברכות ט, א. וש"נ) - שבדוחק זה דגלות זה האחרון (שסיבת הגליות - שנאת חנם²²), כדאי לסמוך על רשב"י שיפטור את כל העולם כולו מן הדין, ויחיש את הגאולה דכל בני"י ודהשכינתא שבגלותא²³ - גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, ובמהרה בימינו ממש.

(נ"פ לקוטי שיחות ח"י"ב עמ' 941 ואילך)

(21) ראה גיטין סז, א: מדותי תרומות כו'.

(22) יומא ט, ב ובחדא"ג מהרש"א שם ד"ה לא נתגלה. וראה גיטין נה, סע"ב ואילך. לקו"ת מטות פו, ב. וראה נצו"א לזח"ב שם.

(23) כמאמר רשב"י (מגילה כט, א).

הסוגיא (כי מבאר רק תיבות או ענינים בודדים בהסוגיא).

כן להעיר אשר כו"כ דרגות בשנאה זו ובאהבה,

ואת"ל שגם בביהמ"ק הא' הי' שנאת חנם (אף שלא בהדרגא דביהמ"ק הב') תתרוץ הקושיא ממוחז"ל (ספרי נשא ו, כו. ב"ר פל"ח, ו. ועוד. נתי בארוכה בדרושי הפלגה (תו"ח וכי"ס פ"ט נח)) דכשחבור אפרים (אף שהיו עובדי ע"ז) — מנצח.

ב) בנוגע (למקדש שני) וגלות זה האחרון. — ולהעיר מהשקו"ט בגמ' שם ע"ד שנאת חנם בביהמ"ק הא'. וצ"ע היש מסקנא בהשקו"ט ומה היא — כי י"ל דמי"ש שם "ההיא בנשיאי ישראל הואי", הכוונה רק שאין הכרח מהכתוב שהיתה אז שנאת חנם אצל כל העם.

[בר"ח (ועוד) שם פי' "ולא בשאר העם". אבל: אין ענינו (בפי' על הש"ס) פ"ד, וגם לא ביאור מסקנת

נוחו של רשב"י

ב' קצוות ביום ל"ג בעומר

א. בנוגע להסיפור הידוע דרשב"י ובנו שישבו במערה, מסופר בגמרא (שבת לג, ב) שלאחר שישבו שתיים עשרה שנה במערה, "אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעי' לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתי', נפקו, חזו אינשי דקא כרבי זורעי (ראו אנשים העוסקים בחרישה וזריעה), אמר "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה", כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם "להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערכתכם! הדור אזול, איתיבו תריסר ירחי שתא . . יצתה בת קול ואמרה צאו מערכתכם, נפקו, כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון, אמר לו בני די לעולם אני ואתה".

וצריך להבין, מה הביא להשינוי בשנה הי"ג, דהרי כשיצאו לאחר השנה הי"ב וראו אנשים החורשים וזורעים, אמרו "מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה". ואילו לאחר שיצאו בשנה הי"ג אמר רבי שמעון לבנו "די לעולם אני ואתה", והיינו, שהסכים להנהגת שאר העולם.

וצריך ביאור מה הביא לשינוי זה. ואדרבה: הרי בשנה הי"ג הוסיף ונתעלה בתורה ובקדושה, ולכאורה הי' צריך להיות אז ביתר פרישות והתעלות מן העולם, וכיצד דוקא אז הסכים להנהגת העולם בחרישה ובזריעה?

ב. ויובן זה בהקדים ביאור כללי בענינו של רשב"י:

דהנה, ידוע גודל מעלתו וקדושתו של רשב"י, שאמר (זהר ח"ג רפח, א) "בחד קטירא אתקטרנא ביי בקב"ה", שהי' מקושר לקב"ה באופן נעלה ביותר. וכן איתא בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"ב) שכאשר רבי עקיבא הסמיך את תלמידיו ר' מאיר ור' שמעון הוא אמר: "ישב ר' מאיר תחילה. נתכרכמו פני ר' שמעון, אמר לו רע"ק דייך שאני ובוראך מכירין כוחך".

והיינו, שכ"כ גדלה מעלתו של רשב"י עד שאפילו תלמידי רע"ק לא יכלו להכיר בה. דבנוגע לר' מאיר איתא בגמ' (עירובין יג, ב. נג, א) "שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו" (מצד עומק דעתו), אבל מ"מ הבינו את מעלתו שלכן הי' צ"ל ש"ישב תחילה". משא"כ בנוגע למעלתו של ר' שמעון שכ"כ גדלה עד שלא הי' להם הכרה בה כלל, ורק רע"ק שעבודת ה' שלו היתה נעלית ביותר, לכן רק "אני - רע"ק - ובוראך מכירין כוחך". ומכל זה מובן שרשב"י הי' נעלה באין-ערוך משאר בני דורו.

ולפי"ז לכאור' העל"י והשמחה דיום הסתלקותו - ל"ג בעומר - נעלית מאוד, ואינה שייכת לאחרים.

ברם, מצינו אשר מסופר (פע"ח שער ספה"ע פ"ז. שו"ע האריז"ל כוונת העומר ג) על אחד מתלמידי האריז"ל שהי' נוהג לומר בכל יום תפילת "נחם" (דתשעה באב) מפני אבלותו על החורבן, וכשבא בל"ג בעומר להשתטח על ציון הרשב"י במירון, הנה כשאמר "נחם" הקפיד רשב"י על כך (מפני שזהו "יום שמחתו" דרשב"י), ועד שהקפידא הזיקה לו.

והטעם שהקפיד רשב"י על אמירת נחם יובן ע"פ מ"ש בדרושי חסידות (הובא בפלא הרמון שמות ע' ז, בשם רבינו הזקן) שרשב"י הי' מאותם נשמות גבוהות שלגביהם לא הי' קיים ענין החורבן, ובמילא אין מקום להרגיש את צער החורבן ביום שמחתו.

ומכל זה נראה, שאע"פ של"ג בעומר הוא יום נעלה מאוד, כי זהו יום שמחתו דרשב"י שגדלה מאוד דרגתו וקדושתו, מ"מ הנה שמחה זאת שייכת לכולם, ואפילו למי שאינו נעלה מענין החורבן (שלכן אמר בכל יום "נחם"), דגם הוא לא הי' צריך להצטער ביום שמחת הילולא דרשב"י.

וחזינן מהא, דענינו של רשב"י הוא לחבר ב' קצוות - להביא את הענינים הגבוהים ביותר - ועד למדרגה ד"בחד קטירא אתקטרנא" - עד למטה מטה ביותר.

ג. חיבור ב' קצוות אלו אצל רשב"י, מצינו גם בלימוד התורה ובפסקי דינים שלו:

דהנה, בגמ' ברכות (לה, ב) איתא: "תנו רבנן, ואספת דגנך מה תלמוד לומר, לפי שנאמר "לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך" (יהושע א, ח) יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר "ואספת דגנך" הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח תורה מה תהא עלי'. אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים. . ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן".

ובהמשך לזה אומרת הגמ': "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן". והיינו, שסדר ההנהגה דרשב"י הוא נעלה מהגבלת העולם, דהעולם אינו יכול לסבול סדר כזה, שלכן "הרבה עשו. . כרשב"י ולא עלתה בידן".

ועם כל זה - אף שרשב"י עצמו הי' נוהג בסדר של התעלות מן העולם, והיתה "תורתו

שמן ששון מחבריך

כה

אומנותו" (שבת יא, א) – הנה מציינו שאומר (מנחות צט, ב) ש"אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש".

והיינו, שכאשר אדם אינו יכול בשום אופן ללמוד תורה כל היום, אם משום שהוא עסוק על פי תורה, או משום שהוא עם הארץ, הרי לא רק שהוא פטור מלימוד תורה כל היום, ד"אונס רחמנא פטריה", אלא שהוא אכן מקיים על ידי קריאת שמע את המצוה של לימוד התורה, ובאופן של "לא ימוש" (וראה בהל' ת"ת לרבינו הזקן (בקונטרס אחרון פ"ג) שמתרץ הסתירה שישנה, לכאורה, בין ב' מאמרים אלה של רשב"י).

וזהו כוחו דרשב"י, להמשיך מהדרגא הגבוהה ביותר שבתורה – "לא ימוש" כפשוטו – גם למי שאינו יכול ללמוד יותר מאשר "פסוק אחד שחרית ופסוק אחד ערבית", שגם אליו, בתורה שהוא לומד, תהא נמשכת בחינת נצחיות התורה.

ד. ע"פ יסוד זה נבוא לבאר השאלה דלעיל:

דהנה, מה שהי' בכח רשב"י להמשיך הענינים הגבוהים עד לאנשים ולדרגות הכי נמוכות, הנה כל זה הוא דוקא בשל היותו גבוה ביותר, דדוקא ע"י זה הי' לו הכח להמשיך עד למטה מטה ביותר.

ולכן, דוקא לאחר השנה הי"ג שהי' במערה, שאז נתעלה בעילוי רב ועצום, הנה דוקא אז "כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר" – כל מקום שהי' ר"א מעניש על ההנהגה של חרישה זוריעה כו' – "הוי מסי ר' שמעון", דלא רק שרשב"י לא העניש על כך, אלא הוא אף ריפא את מה ש"מחי ר' אלעזר".

ויתירה מזו: בגמרא (שבת סז) מסופר שבצאתו מן המערה שאל "איכא מילתא דבעי לתיקוני", והיינו, שלא רק שהמשיך הקדושה ונצחיות התורה בעולם, אלא אף עסק לתקן העולם, שגם במקומות שאינם טובים תומשך הקדושה (וכמו מה שתיקן בפועל – שטיהר מקום מטומאה ע"מ שיהי' מקום דירה לכהנים). ומדוייק הוא בל' הגמ', שרשב"י אמר "הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל איתקן מילתא", דמצד שהי' נס, שהוא גילוי נעלה ביותר של הקב"ה שאינו מוגבל בהגבלות הטבע, אלא שולט עליו, לכן הי' אז הכח לתקן את המטה – העולם. ואת כל זה פעל רשב"י דוקא לאחר השנה י"ג – שנתעלה בעילוי אחר עילוי בלימוד התורה – דדוקא כשנתעלה לדרגא הגבוהה ביותר יכול הוא להמשיך זה גם בדרגה הנמוכה ביותר (כנ"ל).

ה. כמבואר לעיל, מציינו בהנהגתו של רשב"י ב' קצוות: תכלית העילוי מחד גיסא, "תורתו אומנותו" וכו', ולאידך גיסא – ירידה לפועל גם במקום המטה, ואף התעסקות בפועל בתיקון העולם.

וטעם הדבר – מכיון שתכלית הכוונה דלימוד התורה (בדרגא הכי נעלית) היא, שהדבר יביא לידי מעשה בפועל. שכן, אע"פ שרע"ק אמר "תלמוד גדול" (קידושין מ, ב. וש"ג),

שמן ששון מחבריך

הרי בסופו של דבר "נמנו וגמרנו" ש"תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה", והיינו, שהגדלות תלמוד היא מפני ש"מביא לידי מעשה", ולא עוד, אלא שלעתיד לבוא יהי' פסק ההלכה ש"מעשה גדול" (אמרי בינה שער הק"ש פצ"ה ואילך. ועוד).

ויש להוסיף, שפעולתו של רשב"י בעולם היא אפילו במקום תחתון ביותר:

מסופר בגמרא (מו"ק ט, ב) שרשב"י שלח את רבי אלעזר בנו, בקטנותו, לרבי יונתן בן עמסי ורבי יודא בן גרים כדי שיברכוהו, ואמרו לו לשונות שבגלוי נראים כהיפך הברכה, עד שרשב"י גילה והסביר לו ש"הנך כולהו ברכתא נינהו".

והיינו, שגם במקום כזה שבגלוי רואים ענין של היפך הברכה, ועד כדי כך, שאפילו ר' אלעזר, בנו של רשב"י [שהגיע לדרגא נעלית ד"בני עליו" (סוכה מה, ב. סנהדרין צו, ב. וראה תניא פ"י), ומזה מובן שגם בקטנותו (בעת מאורע הנ"ל) הי' כבר בדרגא עליונה], לא ראה כי אם ענין של היפך הברכה, שמזה מובן גודל ההעלם וההסתר שבזה – הנה גם בדרגא תחתונה כזו פועל רשב"י ומגלה ענין של ברכות בגלוי ממש.

ובזה רואים עד כמה מודגש אצל רשב"י הפעולה בעולם, עד כדי כך, שפועל במקום הכי תחתון – להפוך ענינים שבגלוי הם היפך הברכה, שיהיו גם הם באופן של ברכה בגלוי.

ו. ע"פ יסוד הנ"ל שענינו דרשב"י הוא להמשיך גם ענינים נעלים ביותר למטה מטה, יובן מה שמסופר במדרש (שמו"ר פנ"ב, ג. שוחר טוב פ' צב. יל"ש משלי רמז תתקסד): "מעשה בתלמיד אחד של ר"ש בן יוחאי שיצא חוצה לארץ ובא עשיר, והיו התלמידים רואין אותו ומקנאין בו והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ, וידע ר"ש והוציאן לבקעה אחת. . . ונתפלל ואמר בקעה בקעה מלאי דינרי זהב, התחילה מושכת דינרי זהב לפניהן".

ולכאור' הדבר דורש ביאור: מכיון שראה רשב"י שהעדר העשירות מפריע להם ללימוד התורה, מדוע לא הסביר להם ופעל עליהם שיהיו בדרגא ומצב שהעדר העשירות לא יפריע להם ללימוד התורה [וע"ד המצב שיהי' לעתיד לבוא ש"כל המעדנים מצויים כעפר" (לי' הרמב"ם הל' מלכים בסופן), וכהפירוש בזה, שטעמם וחשיבותם של ה"מעדנים" לא יהיו אלא "כעפר" ?]

אלא הביאור בזה – שרשב"י דאג גם לתלמידים הנמצאים במצב זה, עוד קודם שיבואו לידי מעמד ומצב נעלה יותר (שלא יפריע להם העדר העשירות), שגם הם יוכלו ללמוד מתוך מנוחה. ובזה חזינן הנהגתו דרשב"י וגודל מעלתו באהבת ישראל, (שהגם שהוא עצמו הי' בדרגה גבוהה ביותר) דאגתו היתה גם עבור אלו שאינם בתכלית השלמות.

וי"ל שנרמז זה גם בדיוק הלשון "בקעה" – מקום נמוך כפשוטו, המורה על מצב ירוד [ע"ד לשון חז"ל (עירובין ו, א. וש"נ) "בקעה מצא וגדר בה גדר"], היינו, שדאג והשתדל גם עבור אלו שנמצאים במצב ירוד, בדוגמת "בקעה".

שמן שישון מחברריך

כו

ז. ע"פ יסוד הנ"ל נבוא גם לבאר מה דאיתא בסוכה (מה, ב) "אמר חזקי" א"ר ירמי' משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה ואילמלי אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו".

דלכאוי צריך להבין במה הי' כח דרשב"י גדול משארי צדיקים, שדוקא הוא אמר שיכול לפטור העולם כולו מן הדין, ולא מצינו כן באף צדיק אחר.

ולכאוי הי' אפשר לבאר, דלרשב"י דוקא הי' צער ויסורי שבתו במערה, דפשוט שיסורים אלו לא הגיעו לו בעוונותיו ח"ו, כי אם מפני מעשי הדור, ומצד זה יכל להגן על הדור בזכות יסוריו.

אך עדיין אינו מובן, דהרי היו צדיקים נוספים בעלי יסורים גדולים ביותר, ואעפ"כ לא מצינו שהיתה להם האפשרות לפטור כל העולם מן הדין. ולדוגמא: ר"א בנו של רשב"י, שהי' עימו בצער המערה, ואעפ"כ בשעה שאמר ר"ש שיכול לפטור העולם מן הדין, הוסיף "ואלמלי אלעזר בני וכו'" – דמוכח מזה שלא יכל לצרף את ר"א בנו, אעפ"כ שהי' עימו ביסורי המערה, אף שלענין בני עלי' שבדור, ש"הן מועטיין", אמר ד"אם שנים הן אני ובני הן" ! ואעפ"כ לענין לפטור את העולם כולו לא הי' יכול לצרפו?

ומוכח מזה דזה שהי' יכול לפטור את העולם כולו מן הדין הי"ז מטעם אחר, ולא מצד צער המערה.

וע"כ נראה לבאר בדרך אפשר באו"א, ובהקדים הא דמצינו ענין יוצא מן הכלל אצל רשב"י, שדוקא יום ההסתלקות שלו נקרא בשם "יום הילולא", שמורה על שמחה גדולה ביותר שהיא בדוגמת שמחת החתונה (ראה זהר ח"ג (אד"ז) רצא, א. רצו, ב. ובוהר ח"א ריח, א הוסיף וכתב "הילולא רבא דר' שמעון").

ומבואר בתורת החסידות, דענין זה הוא חידוש שהי' דוקא אצל רשב"י. דאף שבכל צדיק ישנה שמחה ("הילולא") גדולה בעת עלות נשמתו למעלה, מפני שנשמתו מתעלית למעלה בעילוי אחר עילוי (כמבואר בס' התניא אגה"ק סי' ז"ך) – אך אי"ז פועל שמחה למטה, אצל תלמידיו וכו'; משא"כ גבי רשב"י שהמשיך את השמחה למטה, דנעשה יום הילולא ושמחה גם בעוה"ז.

והחילוק בין רשב"י לשארי צדיקים בזה יובן ע"פ מ"ש בתניא שם, די ש ב' אופני הארה שמאיר הצדיק לתלמידיו לאחר הסתלקותו: די ש הארה שהיא בבחי' מקיף בלבד, המכנסת בלבם של תלמידיו הרהורי תשובה; ויש הארה נעלית יותר המתלבשת בפנימיותם, דאינו פועל רק הרהורי תשובה, אלא מעורר ג"כ הענינים דאמונה, יראה ואהבה.

ועפ"ז יש לבאר, דשארי הצדיקים, כיון שעיקר עסקם הי' בנגלה דתורה, הרי עבודתם בגילוי לא היתה בההארה הפנימית הנ"ל באמונה יראה ואהבה, ולכן אין נמשכת הארה מהם למטה לאחר הסתלקותם שתאיר בתלמידיהם בפנימיות; משא"כ רשב"י שעסק בפנימיות התורה, וגם בגילוי היתה עבודתו בההארה הפנימית הנ"ל, הרי פעל עי"ז שהי' גילוי והארה

שמן ששון מחבריך

ממנו למטה גם לאחר הסתלקותו, ולכן, יום הסתלקותו, בו מתעלה בעילוי אחר עילוי, נעשה "יום שמחתו" גם למטה.

ונמצא, שזה שיום הסתלקותו של רשב"י דוקא הוא יום שמחה גם למטה, אצל כל ישראל, הוא מכיון שחידושו של רשב"י הוא שעסק בפנימיות התורה, ובכוחה של פנימיות התורה לפעול גם על המטה ביותר.

ועפ"ז י"ל שזהו גם הטעם ע"ז שדוקא רשב"י הי' ביכלתו "לפטור את העולם כולו מן הדין", כי שאר הצדיקים אף שנעלים הם ביותר אין ביכלתם לפעול גם על אלו הנמוכים ביותר, וביכלתם להגן רק בנוגע להדין למעלה, או על עצמם, משא"כ רשב"י מכיון שעסק בפנימיות התורה הי' ביכלתו לפעול ולפטור ולהעלות גם אלו הנמוכים ביותר. וגם למטה כפשוטו.

(עי' לקוטי שיחות ח"ג עמ' 1002 ואילך. תורת מנחם - התווידויות ה'תשמ"ז ח"ג עמ' 183. שם ה'תשד"מ ח"ג עמ' 3371. ע"פ מאמר ושיחת ל"ג בעומר ה'תשל"ל)